

ISSN 1822-119X

Mokytojų ugdymas. 2008. Nr. 10, 182-186

Teacher Education. 2008. Nr. 10, 182-186

Jonas KIEVIŠAS, Rimantė KONDRATIENĖŠiaulių universitetas,
Vilniaus kolegijaŠiauliai University
Vilnius College**UGDYMO DVASINGUMO
TRADICIJA: TEORIJA IR
REALYBĖ****THE TRADITION OF
SPIRITUALITY OF EDUCATION:
THEORY AND REALITY**

Dvasingumą vertinant kaip asmenybės pagrindą, o sklaidą kaip brandos veiksnį ir prielaidą, svarbu nuolat sekti, ar ugdymas remiasi dvasingumu kaip asmenybės tapimo pagrindu, ar savo esme skiriasi nuo gamtamokslinio pažinimo, ar išvengia tokiam pažinimui būdingos standartizuotos, direktyvinės sistemos įvaizdžio. Kultūros požiūriu tai posūkis nuo empirine patirtimi grindžiamo santykio su pasauliu prie dvasinės savirealizacijos supančioje aplinkoje įtvirtinimo. Šis laikmečio kultūros nulemtas požiūris kelia savitas asmenybės ugdymo problemas. Kadangi meno kūrinys ir meninė veikla fiksuoja dvasines vertybes ir konkretina jų apraiškas, nagrinėjant dvasingumo sklaidą ypač patogus yra meninis ugdymas. Visa tai paskatino organizuoti jau trečią tarptautinę mokslinę konferenciją tema „Dvasingumo sklaida meninio ugdymo realybėje“.

Konferencijos eiga. Konferencija vyko tris dienas (2008 04 02-04) skirtingose vietose: Vilniaus pedagoginiame universitete (2008 04 02), Šiaulių rajone, Kuršėnuose (2008 04 03) ir Šiaulių universitete (2008 04 04). Vilniaus pedagoginiame universitete konferencijos organizavimą kuravo Katalikų tikybės katedros vedėjas doc. dr. A. Baniulis SJ, dalyvius sveikino konferencijos mokslinio komiteto pirmininkas rektorius akademikas A. Gaižutis, organizacinio komiteto pirmininkė LR Seimo narė R. Baškienė, Istorijos fakulteto dekanas doc. dr. E. Jovaiša. Šiaulių rajone pagrindinė organizatorė buvo Kultūros skyriaus vedėja V. Jurešienė, pasisakė LR Seimo narė R. Baškienė, Šiaulių rajono meras R. Jakutis, Kuršėnų miesto seniūnas V. Gedmontas, apskrities administracijos atstovai, svečiai iš kitų rajonų ir užsienio valstybių. Šiaulių universitete konferencijos organizavimu rūpinosi Meno edukologijos katedros vedėja doc. dr. R. Gaučaitė, dalyvius sveikino LR Seimo narė R. Baškienė ir

Construing spirituality as a basis of a personality and spread as a factor and precondition of maturity, it is important always to follow whether education is based on spirituality as a foundation of personality becoming, whether it essentially differs from natural science cognition, and whether it avoids the image of standardized and directive system, characteristic to such cognition. From the cultural standpoint it is a turn from the empirical experience based relation with the world to the consolidation of spiritual self-realization in the surrounding environment. This standpoint, determined by the culture of the period, raises distinctive problems of personality development. Because a piece of art and artistic activity record spiritual values and concretize their manifestations, artistic education is particularly convenient for the analysis of the spread of spirituality. All of it encouraged to organise the already third scientific conference about “The Spread of Spirituality in the Reality of Artistic Education”.

Course of the conference. The conference lasted three days (April 2nd-4th, 2008) in different places: at Vilnius Pedagogical University (April 2nd, 2008), in Kuršėnai, Šiauliai district (April 3rd, 2008) and at Šiauliai University (April 4th, 2008). The organisation of the conference at Vilnius Pedagogical University was headed by the Head of the Department of Catholic Education Assoc. Prof. Dr. A. Baniulis SJ, the participants were welcomed by the Chairman of Scientific Committee of the conference Rector Academician A. Gaižutis, the Chairman of the organisational committee, member of the Seimas of the Republic of Lithuania R. Baškienė, the Dean of the Faculty of History Assoc. Prof. Dr. E. Jovaiša. In Šiauliai district the conference was mainly organised by the Head of Department of Culture of the municipality V. Jurešienė, the speakers were the member of the Seimas of the Republic of Lithuania R. Baškienė, the Mayor of Šiauliai district R. Jakutis, the Ruler of Kuršėnai Eldership V. Gedmontas, the representatives of county administration, guests from other districts and foreign countries. At Šiauliai University the organisation of the conference was headed by the Head of the Department of Art

Edukologijos fakulteto dekanė doc. dr. A. Kazlauskienė. Konferencijos klausytojai (per tris dienas apie 600) buvo universitetų ir kolegijų dėstytojai, mokyklų mokytojai, studentai, o Kuršėnuose dalyvavo nemažai šio miesto gyventojų bei atvykusių iš Šiaulių apskrities rajonų kultūros ir švietimo darbuotojų.

Konferencijai pateikta per 50 pranešimų. Perskaityti 46, tarp jų 24 skaitė mokslo laipsnius ir vardus turintys mokslininkai iš septynių Lietuvos aukštųjų mokyklų. Pranešimus skaitė ir svečiai iš Austrijos, Latvijos, Lenkijos, Slovakijos, taip pat mūsų politikai, Bažnyčios, Kultūros ministerijos atstovai, meno srities specialistai, kultūros darbuotojai, mokytojai. Kadangi dvasingumas pasireiškia visose žmogaus gyvenimo srityse, nemaža dalis kalbėjusiųjų peržengė konferencijai numatytas meninio ugdymo ribas ir dvasingumo sklaidą nagrinėjo bendrame sociokultūriniame kontekste.

Tematikos bruožai. Pranešimus siejo įsitikinimas, kad dvasingumas yra bendra žmonių savybė, kad jis įvairiais būdais pasireiškia žmogaus aplinkoje, kad jo sklaidą koreguoja įvairūs veiksniai. Remiantis šia samprata aptarti *teoriniai* dvasingumo aspektai, nagrinėta *dvasingumo sklaidos praktika* ir *perspektyva* atsižvelgiant į aplinkos ypatybes ir kultūros raidos tendencijas.

Laikmečio kultūros poveikį dvasinių vertybių sampratai aptarė Vilniaus pedagoginio universiteto rektorius akademikas A. Gaižutis, dvasingumo problemas šeimoje nagrinėjo LR Seimo narė R. Baškienė. Dalis pranešimų buvo skirta asmenybės brandos priklausomybei nuo aplinkos (Šiaulių vyskupas JE E. Bartulis), katalikiškam požiūriui į dvasingumą (prof. R. Dulskis, doc. A. Baniulis SJ), religijos vaidmeniui socialiai priešingose šeimose (I. Ratnikaitė). Išskirtiniu teoriniu naujumu pasižymėjo pranešimai apie dvasingumo sklaidos aspektus paradigms sankirtoje (prof. V. Aramavičiūtė), ugdymo savitumus šiuolaikinių iššūkių kontekste (prof. E. Martišauskienė), tarmės vaidmenį skatinant dvasingumo sklaidą (prof. V. Vitkauskas). Dvasingumas kaip žmogaus stiprybės pamatas nagrinėtas apibūdinant į Sibirą ištremtų lietuvių gyvenimą (prof. D. Klumbytė).

Gausus pranešimų pluoštas skirtas dvasingumo apraiškoms ugdymo praktikoje. Aptartas muzikinis ugdymo (doc. Z. Rinkevičius), meno ir tikrovės sąsajų (J. Healy, Austrija), urbanizuotos aplinkos (doc. R. Kondratienė) vaidmuo dvasingumo sklaidos pro-

Education Assoc. Prof. Dr. R. Gaučaitė, the participants were welcomed by the member of the Seimas of the Republic of Lithuania R. Baškienė and the Dean of the Faculty of Education Studies Assoc. Prof. Dr. A. Kazlauskienė. Conference audience (during three days about 600) were lecturers of universities and colleges, school teachers, students, and in Kuršėnai there were many Kuršėnai residents and visiting culture and education staff from the districts of Šiauliai county.

Over 50 papers were submitted to the conference. 46 papers were read, 24 of them were read by the researchers with scientific degrees and names from seven higher educational institutions of Lithuania. The papers were also read by the guests from Austria, Latvia, Poland, Slovakia as well as by our politicians, representatives of church, Ministry of Culture, art specialists, people in culture, teachers. Because spirituality manifests itself in all areas of man's activity, a considerable share of speakers went beyond the limits of artistic education, projected for the conference, and analysed the spread of spirituality in the general socio-cultural context.

Features of the topic. The papers were related by the conviction that spirituality was a common people's feature, that it manifested itself in various ways in the man's environment, and that its spread was adjusted by various factors. Based on this conception, *theoretical* aspects of spirituality were discussed, *practice and perspective of the spread of spirituality*, considering environmental peculiarities and culture development tendencies, were analysed.

The impact of the culture of the period for the conception of spiritual values was discussed by Rector of Vilnius Pedagogical University Academician A. Gaižutis, spirituality problems in the family were analysed by the member of the Seimas of the Republic of Lithuania R. Baškienė. Part of the papers was dedicated to the dependence of personality's maturation on the environment (Šiauliai bishop HE E. Bartulis), catholic attitude to spirituality (Prof. R. Dulskis, Assoc. Prof. A. Baniulis SJ), the role of religion in socially differing families (I. Ratnikaitė). The papers that distinguished themselves by exceptional theoretical novelty discussed the aspects of the spread of spirituality in the intersection of paradigms (Prof. V. Aramavičiūtė), education peculiarities in the context of modern challenges (Prof. E. Martišauskienė), the role of a dialect, promoting the spread of spirituality (Prof. V. Vitkauskas). Spirituality as a foundation of people's strength was analysed describing life of Lithuanians exiled to Siberia (Prof. D. Klumbytė).

A considerable number of papers was dedicated to the manifestations of spirituality in the educational practice. The role of music education (Assoc. Prof. Z. Rinkevičius), of links between art and reality (J. Healy, Austria), and of urbanised environment (doc. R. Kondratienė) in the process of the spread of spirituality was discussed. The significance of

cese. Nagrinėta netoli Šiaulių esančio Kryžių kalno (prof. A. Motuzas), arkivyskupo M. Reinio mecenatoriškos veiklos (doc. A. Vasiliauskienė) reikšmė tautos savimonei. Dvasingumo sklaidos kontekste vertinta tautodailės paskirtis šiuolaikinėje kultūroje (prof. V. Rimkus), žmogaus santykis su etnokultūra (I. Seliukaitė, Kultūros ministerija), regiono ir šalies kultūros sąsajos (Šiaulių rajono savivaldybės kultūros skyriaus vedėja V. Jurešienė), regiono kultūros reikšmė ugdant pilietiškumą ir tautiškumą (J. Bosas, Šiaulių apskrities viršininko administracija) ir kitos problemos.

Aktualijos. Dvasingumo sklaidos problema nėra nauja. Tačiau kintanti kultūra, visuomenės poreikiai koreguoja sklaidos veiksnius ir net sistemą. Šiuo požiūriu kiekvieno laikmečio kultūroje problema pasireiškia savitai ir išlieka aktuali. Be to, specifinių tikslų siekiančios institucijos savaip skatina dvasingumo sklaidą. Klausimas tik, kokia yra sklaidos kokybė, kokios akcentuojamos ir kaip patikimai įtvirtinamos dvasinės vertybės. Todėl optimizuojant ugdymą reikalingos bendros visų institucijų pastangos ir bendra dvasingumo sklaidos sistema.

Apžvelgus konferencijos rezultatus galima teigti, kad ji, lyginant su anksčiau vykusiomis, išsiskyrė ir teoriniu, ir praktiniu naujumu. Atskleista dvasingumo sklaidos sritis įprasminant asmens santykį su urbanizuota aplinka (doc. R. Kondratienė, doc. G. Palaitytė), vertinant mokinių dvasingumo veiksnius mokykloje (J. Baniėnė), liturginių rūbų simbolikos tradiciją ir paskirtį (L. Bartkevičiūtė-Valienė). Pasiteisino bandymas dalį konferencijos organizuoti Šiaulių rajone Kuršėnuose. Tai padėjo nagrinėti dvasingumo apraiškas aplinkoje remiantis konkrečiais faktais, reiškiniais, regiono kultūra. Svarbu, kad konferencijoje pranešimus skaitė nemažai iš šio krašto kilusių mokslininkų, etnokultūros, meno srities specialistų, visuomenės veikėjų, kurie, gerai išmanydami regiono istoriją ir kultūrą, konkretino savitas dvasingumo sklaidos galimybes. Be to, viena konferencijos diena Kuršėnuose sujungė Šiaulių srities rajonų kultūros, švietimo darbuotojus, miesto visuomenę, sudomino didelę klausytojų auditoriją. Prasmingi buvo mokslininkų susitikimai su bendruomenėmis Kuršėnų krašto mokyklose. Todėl galima teigti, kad Šiaulių rajono vadovų pastangos organizuojant konferenciją, mokyklų vadovų, mokytojų, mokslininkų gera valia aiškiai paliudijo dvasingumo sklaidos aktualumą ir praktines galimybes regionuose bei įvairiuose visuomenės sluoksniuose.

Išskirtinis konferencijos akcentas buvo JE Šiaulių vyskupo E. Bartulio aukotos šv. Mišios Kuršėnų

the Hill of Crosses, located near Šiauliai, (Prof. A. Motuzas), of archbishop M. Reins' patron activity (Assoc. Prof. A. Vasiliauskienė) for the nation's self-awareness was analysed. In the context of the spread of spirituality the purpose of folk art in modern culture (Prof. V. Rimkus), man's relation with ethno-culture (I. Seliukaitė, Ministry of Culture), links between region's and country's culture (Head of the Department of Culture of the Šiauliai district municipality V. Jurešienė), the importance of the region's culture developing public spirit and national feelings (J. Bosas, Šiauliai County Governor's Administration) and other problems were appraised.

Topicalities. The problem of the spread of spirituality is not new. However, the changing culture and the society's needs adjust the factors of the spread and even the whole system. In this respect in every period's culture the problem manifests itself distinctively and remains topical. Besides, institutions seeking specific goals promote the spread of spirituality in their peculiar ways. However, the question is what the quality of the spread is, what spiritual values are emphasized and how reliably they are consolidated. Therefore, the optimisation of education requires joint efforts of all institutions and a general system of the spread of spirituality.

The review of conference results enables us to state that compared to previous conferences this conference distinguished itself by both theoretical and practical novelty. The area of the spread of spirituality, giving sense to a person's relation with the urbanised environment (Assoc. Prof. R. Kondratienė, Assoc. Prof. G. Palaitytė), evaluating pupils' spirituality factors at school (J. Baniėnė) and tradition and purpose of symbolism of liturgical garments (L. Bartkevičiūtė-Valienė) has been disclosed. The attempt to organise part of the conference in Kuršėnai (Šiauliai district) served the purpose. This enabled to analyse the manifestations of spirituality in the environment based on concrete facts, phenomena and region's culture. It is important that conference papers were read by quite a number of researchers, ethno-culture and art specialists, public men, descending from this location, who being well aware of the region's history and culture, concretized peculiar possibilities of the spread of spirituality. Besides, one conference day in Kuršėnai stirred up culture and education staff of Šiauliai area, the city's society, and aroused interest of a large listeners' audience. The researchers' meetings with the communities of Kuršėnai area schools were meaningful. Therefore, it can be stated that the efforts of the heads of Šiauliai region organising the conference and school heads', teachers' and researchers' good will clearly evidenced the topicality of the spread of spirituality and practical possibilities in the regions and various society layers.

An exceptional focus of the conference was the Mass held by HE Šiauliai bishop E. Bartulis in Kuršėnai church; a pleasant surprise was the books

bažnyčioje, maloni staigmena ir Kultūros centre eksponuotos iš šio krašto kilusių rašytojų knygos, mokslininkų darbai, regiono etnokultūrai skirti leidiniai, įdomi tautodailės darbų paroda. Visa tai įtikina, kad sukurtas konferencijos rengimo modelis yra tinkamas gilinti dvasingumo sklaidos sampratą ir tobulinti praktiką visuomenėje.

Perspektyva. Diskusijų metu akcentuota, kad konferenciją būtų aktualu organizuoti ir kitose aukštosiose mokyklose bei šalies regionuose, kur klausytojų auditoriją sudarytų skirtingų profesijų ir visuomenės sluoksnių atstovai. Tai padėtų išsamiau nagrinėti sociokultūrinės aplinkos palankumą dvasingumo sklaidai, vertinti dvasingumo tendencijas regionų kultūroje.

Pažymėta Šiaulių rajono mokyklose vykusiu mokslininkų susitikimų su mokyklų bendruomenėmis prasmė ir būtinybė juos rengti ateityje. Tokie susitikimai reikšmingi ne tik dvasingumo sklaidos, bet ir ugdymo tobulinimo požiūriu: pasirodė, kad aktyviausi klausytojai buvo tose mokyklose, kur rengdamiesi susitikimui ugdytiniai nagrinėjo dvasingumo problemą, formulavo mokslininkams klausimus, savąją dvasingumo sampratą išdėstė net rašiniuose. Tai jau dvasingumo sampratos įtvirtinimo akcija ir sklaidos procesas, kuris žymi, kad konferencija yra tokio judėjimo veiksnys, o ne tik problemos teorinio nagrinėjimo pretekstas.

Paaiškėjo, kad visuomenėje suformuota ribota dvasingumo ir jo paskirties samprata, kad dar vis abejojama, ar dvasingumo sklaidą įmanoma vertinti kaip pedagoginę problemą, ar kalbėti apie dvasingumą yra madinga, šiuolaikiška. Todėl pranešimai kėlė klausytojų diskusijas.

Dvasingumo sklaidos problema ypač svarbi mokytojams, dėstytojams. Deja, didelė dalis jų kol kas mano, kad dvasingumas yra šią problemą nagrinėjančių teoretikų ar teologų reikalas. Tačiau konferencijos pranešimuose akcentuota, kad tai bendra ugdymo, ugdytojų rengimo, o ne kažkokių „specialistų“ saviraiškos problema. Visa tai patvirtina, kad problema pamažu atsiskleidžia, kad apie ją bent jau diskutuojama.

Tikėtina, kad mokslininkų, pedagogų, kultūros veikėjų, valstybės institucijų bendros pastangos keliant dvasingumo sklaidos problemą padės humanizuoti aplinką, laikotarpio kultūrą, koreguoti ugdymo kokybę ir pertvarką.

written by the writers born in this area, researchers' works, publications dedicated for the region's ethno-culture, interesting exhibition of folk art works, exhibited in the Centre of Culture. All of it convinces that the created model of conference organisation is suitable for deepening the conception of the spread of spirituality and for improving practice in the society.

Perspective. The discussions emphasized that it would be topical to organise the conference in other higher educational institutions and in other regions of the country, where the listeners' audience would consist of the representatives of different professions and society's layers. This would assist to analyse the favourability of socio-cultural environment to the spread of spirituality more comprehensively and evaluate spirituality tendencies in the regions' culture.

The significance of researchers' meetings with school communities, which took place in the schools of Šiauliai region, as well as the necessity to organise them in the future have been noted. Such meetings are significant not only from the standpoint of the spread of spirituality but also from the standpoint of education development – it was found that the most active listeners were present in those schools where the learners, preparing for the meeting, analysed the problem of spirituality, formulated questions for the researchers, presented their individual conception of spirituality even in their compositions. This is already an action consolidating the conception of spirituality and a process of spread, denoting that the conference is the factor of such movement and not only a pretext of theoretical analysis of the problem.

It was found that the society had a limited conception of spirituality and its purpose. It is still doubted whether the spread of spirituality can be treated as a pedagogical problem, and whether it is fashionable, modern to talk about spirituality. Therefore, the papers aroused listeners' discussions.

The problem of the spread of spirituality is particularly topical for teachers, lecturers. However, a considerable share of them so far thinks that spirituality is the matter of theoreticians who analyse this problem or theologians. On the other hand, conference papers highlighted that this was a general problem of education, teacher education and not a problem of self-expression of some "specialists". All of it confirms that slowly the problem is unfolding and that at least the discussion on this topic takes place.

It is believed that joint efforts of researchers, pedagogues, people in culture and state institutions, raising a problem of the spread of spirituality, will assist to humanize the environment, the culture of the period and adjust education quality and reform.

JONAS KIEVIŠAS

Socialinių mokslų (edukologija) daktaras,
Šiaulių universiteto ir
Vilniaus pedagoginio universiteto profesorius.
Moksliniai interesai: muzikinės kultūros ugdymas,
meno didaktika.

Professor, Doctor of Social Science
of Šiauliai University and Vilnius
Pedagogical University.
Scientific interests: development of a pupil's musical
culture, and didacticism of art.

Address: Department of Art Education, Šiauliai University, 25 P. Višinskio st., LT-2043 Šiauliai, Lithuania
E-mail: kievisas@gmail.com

RIMANTĖ KONDRATIENĖ

Socialinių mokslų daktarė,
Vilniaus kolegijos docentė.
Moksliniai interesai: meninis specialistų ugdymas,
profesinis dailės specialistų
rengimas.

Doctor of Social Sciences,
Associate Professor of Vilnius College.
Scientific interests: artistic education and vocational
training at an institution of higher education,
educational aspects of environment design.

E-mail: rkondratiene@gmail.com